

La manera infantil de caminar

Romina Pérez Toldi

Delgado, Manuel (2007) *Sociedades movedizas. Pasos hacia una antropología de las calles*. Barcelona, Anagrama.

Tot va començar amb nens que jugaven al carrer, perquè em va semblar estrany veure-ho al meu carrer. Era un matí de diumenge i un grup de nenes jugava a la vorera; els seus pares prenen el vermut a la terrassa del bar on jo també estava asseguda. A la poca estona, un nen baixava sol a comprar el pa, sense creuar el carrer, mentrestant, el seu germà petit s'entretenia, des de la finestra de casa seva, llançant objectes als vianants que passaven.

Aleshores vaig pensar en aquell epíleg del professor Manuel Delgado, «En busca del espacio perdido», que apareix en una de les seves últimes publicacions, *Sociedades Movedizas*, on diu que existeix la possibilitat de recuperar l'espai públic a través del joc. La proposta es apropiari-se novament de l'espai públic en un tornar a fer amb ell «lo que hicimos –sin permiso– de niños, [...] cuando, caminando por cualquier calle de cualquier ciudad, nos descubrimos atravesando paisajes secretos, entendiendo de pronto que los cuerpos y las cosas se pasan el día tocándose y que nada, nada, esta nunca a lo lejos.» (Delgado, 2007, p. 268).

Aquesta imatge se'm va barrejar amb la del pedagog flamenc Jan Masschelein a *Pongámonos en marcha*¹, on es parla de l'educació com *e-ducere*,

com un guiar cap a fora, conduir a l'exterior, com una forma d'exposició que ve donada per la manera de caminar, de fer camí. Així, amb un i l'altre, i donant-li voltes a la petita infància, vaig ensopagar amb *la manera infantil de caminar*.

Para el niño las cosas no son parte de una cadena de montaje, no ocupan un lugar en los recursos funcionales de un sistema, sino que cada cosa adquiere vida, lenguaje propio, significación, son portadoras de una magia, de una luz, incluso de un aura. En Benjamín, la niñez debe ser comprendida desde la perspectiva que nos ofrece el modo infantil de caminar. Dice que los niños caminan descompasadamente, sin rumbo fijo, se desvían, se distraen, se tropiezan, ven cada cosa como si fuera única. Realizan cada movimiento como si fuera el que les abre la puerta a un nuevo mundo. (Ricardo Forster. *Benjamín y los tejidos de la experiencia*)

Els nens no surten a passejar perquè en la seva forma de recórrer el carrer no hi ha distinció entre el trànsit i el trasllat. Sí poden ser traslladats, en el cotxet o en braços, però aquest trasllat és aliè als seus peus. Per sortir a passejar primer cal haver sortit a no passejar. La infància no passeja perquè no té pressa, i per tant, el passeig no és un acte conscient sinó allò que ocorre, que li ocorre, un esdeveniment. El nen no passeja, es deixa atrapar pel camí.

He anat diverses vegades d'excursió amb nens i nenes ben petits, sobretot amb els de dos a tres anys i sobretot a la *granja* (l'excursió estrella dels nens de ciutat). En aquest tipus de *sortides* existeixen uns recorreguts pensats per als infants, recorreguts que els traslladaran des de l'estable de les vaques als galliners, a les incubadores de pollets, a les conilleres, al prat...; els nens i nenes es traslladen en grup, guiats per les monitors i educadores, alguns agafats de les seves mans, normalment els més lents o els més inquietos.

(1) Masschelein, Jan (2008) «Pongámonos en marcha», a Masschelein, J.; Simons, M. [ed.] *Mensajes e-ducativos desde tierra de nadie*. Barcelona, Laertes, p. 21-30.

A l'última excursió vaig endur-me una càmera, volia filmar el que no se sol explicar als pares, ni surt a les fotos, ni apareix a la *unitat didàctica*... Entre altres coses, volia filmar els *temps morts*, temps morts d'activitat intencionalment educativa, volia filmar els trasllats entre la vaca i el porc, les contínues esperes, els torns interminables per pujar a un cavall i fer-se la foto...; i volia filmar com entre trasllat i trasllat es fa el recompte de tots els nens, un recompte que representa la ficció de l'ordre sobre el desordre, sobre el que no pot ser ordenat.

Podria dir-se que un nen petit viu en un perpetu temps mort, mort d'objectius i de finalitats últimes, sembla més aviat que els infants passen d'un objectiu a un altre. El temps de la infància és el temps del que esdevé a cada pas, en cada passar. És un temps que no està per venir. El temps de la infància és un temps pacient, que se sap esperar i es deixa arrabassar: per una pedra, per un bassal, per un forat, per un solc, per tot el llarg que és el carrer o per una pilota que brilla més que qualsevol altra cosa en el pati.

Els nens i les nenes de la meva escola mai perden el temps, no el tenen, no el volen, no els hi fa cap falta. El temps no serveix per córrer al pati. Són els cossos els que corren al pati. Al pati es corre per córrer, perquè no es pot córrer més, ni més ràpid, ni més lluny. Els nens de la meva escola mai perden el temps perquè el seu és un temps mort en què no hi ha res a perdre.

Els infants molt petits ni tan sols s'avorreixen, no saben el que és avorrir-se. En realitat quan diem que un nen s'avorreix el que estem dient és que s'ha posat a fer una altra cosa, avorrir-se és no saber què fer i els nens ni saben ni deixen de saber què fer. Així, *la manera infantil de caminar* i el temps mort de la infància

es conjuguen a favor de l'ex-posició, de l'esdeveniment, de l'esdevenir una cosa darrera l'altra. La infància, de la mateixa manera que el poeta de *Filosofia y poesía*, de María Zambrano, no vol l'un perquè no ho vol tot, el poeta vol totes i cadascuna de les coses com el nen vol totes i cadascuna de les pedres.

Tampoc la infància comparteix el temps dels altres, ni és un temps socialitzat ni pertany a aquest temps (ni a cap altre temps). Tampoc els seus recorreguts pertanyen a ningú més que a si mateixos, i encara així, els nens petits no poden col·locar-se a si mateixos en el recorregut, no poden contaminar-lo del que ja saben i del que ja són. La infància ni ja sap ni ja és, sempre pot ser allò altre.

Els nens zigzaguegen, recullen pedres, es persegueixen, giren, miren a terra, als costats, amunt, corren, s'aturen, caminen decidits, s'agencien d'un company per seguir el seu ritme, s'hipnotitzen d'un altre i al moment se'n despreuen. No avancen, no passen.

En eso consiste caminar: en un desplazamiento de la mirada que permite la experiencia, un sometimiento pasivo (recibir órdenes del camino) y, al mismo tiempo, un trazado (activo) del camino. [...] Caminar consiste en una exposición, en un estar fuera de posición. (Masschelein, 2008, p.22)

I al carrer?

"Niños, ¡no vayáis demasiado lejos!", gritaban los padres sin estar seguros de que les haríamos caso. (Lluís Mallart. *Soy hijo de los evuzok. La vida de un antropólogo en Camerún*).

En el bonic epíleg de *Sociedades movilizadas*, l'antropòleg urbà Manuel Delgado exposa la necessitat urgent de reinfantilitzar els contextos quotidians de la ciutat: «Reinfantilitzar como restaurar una experiencia infantil de lo urbano» (Delgado, 2007, p. 266). Diu l'antropòleg que en *la manera infantil de caminar* resideix la *diabòlica innocència* que vivifica la ciutat, que l'activa com a lloc d'exposició,

formació i transformació. Per això, aquesta forma de reinfantilització de la ciutat no pot ser una *ciutat dels infants* projectada i intencionada com la de Francesco Tonucci, seria més aviat una reinfantilització de l'experiència urbana, de l'experiència infantil de caminar, d'ésser capturat pel camí, una forma de recorregut que s'imposa a l'objectiu. Però tampoc no és un passeig, perquè no és caminar a poc a poc i mirar el paisatge, és una forma d'ex-posar-se al camí, de quedar fora de posició. En *la manera infantil de caminar* no hi ha diferents perspectives des de les quals mirar, no hi ha distància entre el nen i allò que mira, el nen es col·loca en allò que mira, habita el no-lloc, exposant-se a l'autoritat del camí, del que troba a la mirada, allò que el carrer fa visible, i així, exposant-se al camí, al caminar, se sotmet a allò que mira. *La manera infantil de caminar* dona pas a l'experiència com a esdeveniment singular, formador i transformador, allò que no ocorre entre el que camina i el camí, si no que li ocorre al que camina en relació al camí. En el caminar infantil el carrer no és «un objectiu pre-visto, hacia una meta que se conoce de antemano, sino que es una apertura hacia lo desconocido, hacia lo que no es posible anticipar y pre-ver»². El carrer dona espai a l'experiència perquè dona espai a l'esdeveniment, perquè li esdevé al que camina, perquè va cap al que camina, se li mostra i el travessa.

En el caminar infantil la ciutat es vivifica, s'omple de possibilitats, es transforma. Així, reinfantilitzar la ciutat significa donar espai a *la manera infantil de caminar*, donar espai a una forma de recórrer la ciutat que s'apropii del carrer com s'apropien els nens d'allò que mi-

ren, en una doble direcció d'anada i tornada, a la recerca de l'esdeveniment i travessats per l'esdeveniment. Una proposta de reinfantilització com la que li esdevé a Alberto Caiero³ o *guardador de rebanhos*:

Hoje vive na mina aldeia comigo.
É uma criança bonita de riso e natural.
Limpa o nariz ao braço direito,
Chapinha nas poças de agua,
Colhe as flores e gosta delas e esquece-as.
Atira pedras aos burros,
Rouba a fruta dos pomares,
E foge a chogar e a gritar dos cães. [...]
A mim ensinou-me tudo.
Ensinou-me a olhar para as coisas.
Aponta-me todas as coisas que há nas flores.
Mostra-me como as pedras são engraçadas
Quando a gente as tem na mão
E olha devagar para elas. [...]
A criança Nova que habita onde vivo
Dá-me uma mão a mim.
E outra a tudo que existe. [...]
A Criança Eterna acompanha-me sempre.
A direção do meu olhar é seu dedo apontando.
O meu ouvido atento alegremente a todos os sons
São as cócegas que ele me faz, brincando, nas orelhas⁴.

(3) Heterònim del poeta Fernando Pessoa.

(4) Avui viu amb mi al poble. / És un bell vailet rieller i natural. / S'eixuga el nas amb el braç dret, / xapoteja pels bassals, / cull les flors, en frueix i els oblidat. / Etziba cops de roc als ases, / roba la fruita dels vergers i fuig, / cridant i plorant, dels gossos [...]/ M'ho ha ensenyat tot. / M'ha ensenyat a mirar les coses. / M'indica tot el que hi ha a les flors. / Em mostra com són de boniques les pedres / quan hom las té a la mà / i les contempla llargament [...]/ L'infantó que viu on jo habito, / una mà me la dona a mi, / i l'altra, a tot el que existeix [...]/ L'infant Etern m'acompanya sempre. / La direcció del meu esguard és la que assenyalat el seu dit. / La meua oïda alegrement atenta a tots els sons / són les pessigolles que em fa ell, enjogassat, a les orelles. *Poemes d'Alberto Caiero*. Barcelona, Quaderns Crema, 2002. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja.

(2) Larrosa, Jorge (1996) *La experiencia de la lectura. Estudios sobre literatura y formación*. Barcelona, Laertes, p. 29.